

У цьому номері журналу пропонуємо вашій увазі огляд деяких наукових досліджень, що визначають пріоритетні напрями розвитку галузі. Українським бібліотекознавцям і практикам буде корисно дізнатися про тісний взаємозв'язок науки і практики, їхню взаємопідпорядкованість, спрямованість наукових вивчень на покращання стану бібліотечного обслуговування. Зарубіжний досвід цікавий також з огляду на механізми організації наукових досліджень, їхніх замовників, фінансування тощо. Останні блоки інформації в цій рубриці – про проекти Фондації Білла та Мелінди Гейтс, зокрема, конкурс на отримання нагороди "Доступ до навчання". Будучи два роки поспіль членом Міжнародної консультативної ради цієї нагороди, хочу заохотити українських бібліотекарів більш активно брати участь у цьому змаганні

Расовий, віковий і статевий склад бібліотекарів у США

Американська бібліотечна асоціація (АБА) завершила дослідження складу представників бібліотечної професії за статтю, расою та віком й оприлюднила його результати в жовтні 2006 р. під назвою «Різноманітність має значення». Результати дослідження, зокрема, показали, що 110 тис. дипломованих бібліотекарів – білі жінки віком від 45 до 54 років.

У порівнянні з 1990 р., на 13% збільшилася кількість бібліотекарів із дипломами магістра, що представляють інші раси та етнічні меншини. Це зростання певною мірою стало результатом зусиль АБА із залучення представників національних меншин до професії. 1997 р. асоціація виділила \$1,35 млн. на спеціальні стипендії, щоб заохотити більше людей різного походження до роботи в бібліотеках. У 2004 р. на ці цілі було майже вдвічі збільшено фінансування федеральним Інститутом музейно-бібліотечного обслуговування. Цими субсидіями скористалося понад 400 студентів.

За даними перепису 2000 р., у США 25% населення було небілим і, водночас, лише 11% небілих бібліотекарів. Американці африканського походження склали лише 5% бібліотекарів і понад 12% населення. Іспаномовні – були представлені у професії 2%, а склали 12,5% населення.

Дослідження показало, що необхідно активніше залучати до професії представників різних національних культур, бо тільки вони здатні організувати якісне бібліотечне обслуговування різноманітних груп населення з урахуванням їхніх культурних і національних особливостей.

Також було з'ясовано, що впродовж останніх десяти років кількість випускників університетів, які отримували дипломи магістрів бібліотечно-інформаційних наук, була стабільною й дорівнювала 4 900 осіб на рік. Однак не всі випускники йшли на роботу до бібліотек, і тому тут погано відновлюється кадровий склад. Приблизно половина працюючих бібліотекарів через десять років досягнуть пенсійного віку.

Стосовно цього президент АБА Леслі Бюргер зазначив, що спостерігається криза лідерства і необхідно забезпечити можливості для професійного зростання, якщо ми хочемо залучити до професії нових бібліотекарів¹.

Оцінка економічного внеску Британської бібліотеки

Вивчення економічного внеску (прямої та непрямої цінності) Британської бібліотеки було здійснено в 2000-2003 рр., за її дорученням, двома незалежними дослідницькими організаціями. Як зазначив голова Британської бібліотеки професор лорд Ітвелл, визначити внесок цієї

В. Паикова

установи у національну економіку – складне завдання, яке передбачає врахування різноманітних чинників. Додана вартість бібліотеки виступає в різних формах – економічній, культурній, соціальній, інтелектуальній. Бібліотека є цінною для тих, хто безпосередньо користується її ресурсами та послугами, а також для тих, хто "збагачується" через неї опосередковано.

Вперше для дослідження економічного внеску Британської бібліотеки в економіку країни було використано методу Contingent Valuation Нобелівських лауреатів – економістів Кеннета Ерроу та Роберта Солоу. Основна ідея цієї методики полягає в тому, що завдяки ретельно розробленим анкетам можливо визначити кількісні показники цінності будь-якої організації чи послуг для людей. Загалом було опитано 2 000 чоловік, відібраних за певною методикою, які представляли як безпосередніх користувачів бібліотеки, так і широкий загал. Хоча це дослідження не є вичерпним, бо не вивчалася цінність веб-сайту бібліотеки, а також були вилучені іноземні користувачі тощо, воно є першим кроком у цій важливій справі. Основним висновком стало те, що Британська бібліотека щороку генерує цінностей у 4,4 рази більше, ніж витрачається на її фінансування з громадських коштів².

Дослідження стану фінансування доступу до Інтернету в бібліотеках США

Американська бібліотечна асоціація вивчатиме рівень надання та стан фінансування доступу до Інтернету в бібліотеках. Трирічне дослідження фінансуватиметься за рахунок гранту Фонду Білла та Мелінди Гейтс (\$2,6 млн.). Якщо десять років тому лише 21% публічних бібліотек надавали користувачам доступ до Інтернету, то тепер цей показник –

¹ American Library Association releases national study of diversity in library workforce. URL: <http://www.ala.org/Template.cfm?Section=News&template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=140188>
² Measuring our value. Results of independent economic impact study commissioned by the British Library to measure the Library's direct and indirect value to the UK economy / British Library. – 6 p. URL: <http://www.bl.uk/pdf/measuring.pdf>

майже 100%. За останні два роки подвоїлася кількість бібліотек, що надають бездротовий доступ до Інтернету. Однак фінансування зростаючих витрат цих установ на Інтернет не збільшується. 2006 р. 60% з них засвідчили, що не мають можливостей замінити застарілі комп'ютери.

Передбачається, що отриманий грант дозволить АБА провести широке дослідження цієї проблеми, довести його результати до широкого загалу, що, у свою чергу, дозволить покращити фінансування бібліотек¹.

Нагорода Фондації Білла та Мелінди Гейтс, 2006

Під час Світового бібліотечно-інформаційного конгресу Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та інституцій (ІФЛА) в Сеулі (Корея) в серпні 2006 р. Фондація Білла та Мелінди Гейтс вручила щорічну нагороду "Доступ до навчання" в один мільйон доларів США неурядовій організації "Сільська освіта та розвиток" (READ) з Непалу за "її відданість розповсюдженню інформації та писемності".

З 1991 р. ця неурядова організація за рахунок коштів благодійників заснувала бібліотеки в 39 громадах і навчила громади утримувати ці бібліотеки самостійно, розвиваючи паралельну комерційну діяльність. Непал – одна із найбільш бідніших країн світу, 50% населення якої – неписьменні. Засновуючи першу бібліотеку, волонтери разом із провідниками на собі несли 900 книжок до віддаленого села у горах.

Умови участі в конкурсі на отримання нагороди Фондації Білла та Мелінди Гейтс "Доступ до навчання" в 2007 р. див. в Інтернеті за адресами: <http://www.inasp.info/ldp/awards/> (англ. мовою) та http://www.inasp.info/ldp/awards/BMG_A5_Library_flyer_060606_RU2.pdf (рос. мовою).

Термін подання заявок (англ. мовою) – до 26 грудня 2006 р. Міжнародна консультативна рада, що складається із бібліотечних та інформаційних фахівців, розглядатиме заявки та запропонує фондації найкращих претендентів для прийняття рішення про нагороду.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ БІБЛІОТЕК У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

КОНФЕРЕНЦІЇ, СЕМІНАРИ, ЧИТАННЯ

У травні 2006 року працівники Національної парламентської бібліотеки України Н. Жирова та Н. Флегонтова взяли участь у першому колоквіумі "Бібліотеки в суспільстві, заснованому на знанні".

У статті дано стислий огляд виступів учасників та висвітлено основні проблеми, що розглядалися на цьому бібліотечному форумі

ПЕРШИЙ колоквіум „Бібліотеки в суспільстві, заснованому на знанні”, учасниками якого були бібліотекарі і фахівці в галузі інформаційних технологій бібліотек країн Вишеградської четвірки – Угорщини, Польщі, Чехії, Словаччини, а також Болгарії, України, Росії й Німеччини, відбувся в Державній науковій бібліотеці (ДНБ) м. Банська Бистриця (Словацька Республіка) 11-13 травня 2006 року. Організаторами цього заходу стали Міністерство культури Словаччини, Словацька національна бібліотека в м. Мартин і ДНБ. Колоквіум проводився під патронатом Європейської комісії з питань освіти і розвитку мовного різноманіття.

Завдяки вступу країн Вишеградської четвірки в Європейський Союз перед їхніми бібліотеками відкрилися нові можливості участі у проектах, фінансованих ЄС і спрямованих на створення спільного культурного простору в Європі.

Основними темами дискусій і доповідей колоквіуму були: «Можливості участі бібліотек та інших установ культури нових держав – членів ЄС у європейських програмах, спрямованих на створення єдиного загальноєвропейського культурного простору», «Співробітництво з іншими установами культури: із досвіду бібліотек країн – учасниць колоквіуму», «Стратегія установ культури країн – учасниць колоквіуму в галузі оцифрування культурного і наукового надбання».

З основною доповіддю „У джунглях європейських проектів”, за першою темою, виступив представник на-

ціонального проекту EUBAM (ФРН) Х. Лідера. Було зроблено огляд основних фінансових проектів ЄС, призначених для оцифрування, забезпечення доступу і збереження культурного та наукового надбання Європи. Зокрема, йшлося про прийняту ЄС на Лісабонській зустрічі (березень 2000 р.) десятирічну робочу стратегію економічного оновлення, яка отримала назву „Європейська сфера досліджень”. У царині культури поставлено мету створити спільний європейський культурний простір за рахунок стимулюючого плідного міжнародного співробітництва у цій галузі.

Темі участі бібліотек у міжнародних проектах присвячувалися повідомлення представників Російської державної бібліотеки, Національної бібліотеки Польщі, Національної бібліотеки Чехії. Було зазначено, що суттєвими проблемами для бібліотек країн – нових членів ЄС є деякі фінансові труднощі, пов'язані з тим, що на першому етапі виконання проектів організація повинна використовувати власні фінансові ресурси, котрі відшкодовуються грантом (повністю або частково) після надання фінансових звітів.

З інформацією про участь України в міжнародних бібліотечних програмах і проектах: «LEAP (Доступ до Інтернету читачів публічних бібліотек)», «Вікно в Америку» Посольства США в Україні, «Створення регіональних інформаційних порталів та інформаційних

¹ ALA receives \$2.6 million Bill & Melinda Gates Foundation grant for library funding, connectivity studies. URL: <http://www.ala.org/Template.cfm?Section=News&template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=140966>; Gates Foundation Awards Grant to OITP // American Libraries. – 2006. – October. – P. 4.